

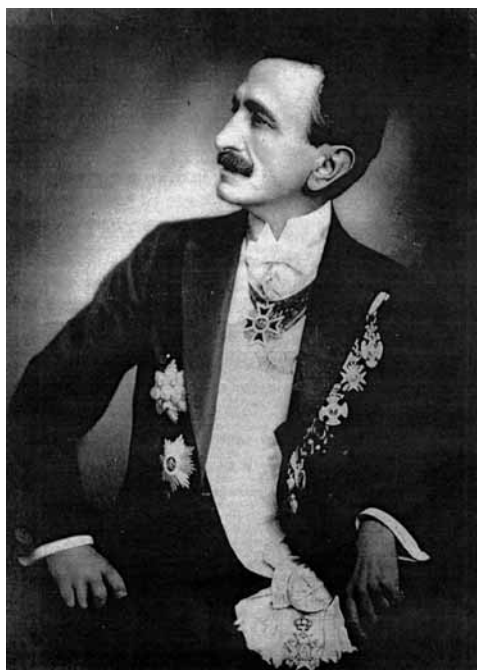
Драгана Чолић Биљановски

*Поводом 150 година од рођења
Бранислава Ђ Нушића*

Академик и културни шестамени

За редовног члана Српске академије наука у Београду, изабран је 1933. Приступну академску беседу Нушић посвећује Јовану Стерији Поповићу, као творцу српске комедије и нашем највећем комедиографу: “Најстарија Академија наука коју је Ришеље основао почетком 17 века однеговала је једну лепу традицију. Нови академик, ступајући у редове бесмртника, својом приступном беседом одаје пошту и признање своме предходнику, ономе чију упражњену фотељу он заузима. Ако би овој лепој традицији следовали, ма и без бесмртничких претензија, ја бих се овом приликом морао зауставити пред оном фотељом која већ од оснивања Академије стоји упражњена, а коју би, да је то временски било могућно, достојно заузима отац наше драме, велики писац комедија Јован Поповић Стерија... Стерија се разочаравала, дубоко се разочаравала и у браку. Кад се после завршене револуције дефинитивно повукао у Вршац он, сем једног златног сата с натписом, који му је у име признања подарио тадашњи кнез и владар, а који се и данас

чува у Стеријином потомству, није понео собом никакву стечену пензију. Требало је, међутим живети и требало се неговати, јер у то доба Стеријина болест и немоћ узима шири мах. Стерија поуми, иако мало касно, у браку

Бранислав Нушић

да потражи себи уточиште и обезбеђење. Он се 1849. године жени имућном удовицом, три године старијом од себе, госођом Еленом, рођеном Димић удовом... Супруга Јована Поповића Стерије била је збир особина Стеријине *Зле жене*, *Покондирене џикве* и *Тврдице*. Да није све ове комедије написао раније, писао би их можда у браку, црпећи све три комедије из једног и истога извора... Чудна је то трагедија једнога писца, да се оваплоћени дух његова главнога јунака унесе у његов сопствени живот и да му се горко свети, прогонећи га до гроба...”¹

Познат као одличан беседник Нушић је приредио пионирску *Реџорику*.

Такође, запажени су били његови говори на “Десетом конгресу словенских новинара” (1911), затим на забави у Бањи Ковиљачи (1928) Сматрајући попут Раблеа и Молијера, да је смех један од најлепших човекових особина, у говору на забави Нушић указује на сличност између жена и новина: “Не можемо се, ваљда смејати новинарима. Мој покојни отац ми је говорио: не смеј се оном ко има бодље. Ако хоћеш да добро прођеш у животу, не смеј се женама и новинарима ... Између жена и новина нема разлике, и једно и друго кошта те, и лаже те, и опет волиш да их имаш”²

На вечери поводом првог броја београдских “Усмених новина” (1935). У свом говору Нушић напомиње да је “усмено новинарство врло зла друшт-

вена појава и њему нема лека. Ако писаном новинарству запушите уста, проговориће усмено новинарство”.³

Последњу јавну беседу изговорио је Нушић месец дана пред смрт, у свечаној сали Београдског универзитета, 5. децембра 1937, на оснивачкој скупштини Удружења научника, уметника и писаца. Ова беседа је од стране уредништва *Наше стварности*, проглашена и објављена као Нушићев *Културни тестамент*⁴ Нушић, визионарски, сматрајући да појединац не може изменити ондашње тешке прилике, у свом последњем говору, као изразу његовог односа према култури, културним посленицима и њиховој функцији у друштву каже: “Спор је темпо којим ми корачамо у племенитој тежњи да се уврстимо у редове културом и напретком измаклих народа; спор је темпо да ми у блиској, па можда и у даљој будућности не можемо догледати остварење тих својих тежњи. Не лежи узрок томе у недостатку духа, у недостатку духовних моћи наших, већ у тежњама и материјалним и моралним приликама и условима под којима се наша млада култура развија. Културни изрази, културни покрети, прегнућа у нашем су друштву још увек појаве другог и трећег реда; носиоци тих израза, покрета и прегнућа, дакле, градитељи културе, код нас су малте не излишни љиди, чак толико излишни да се њихова реч одстрањује чак и када се решава о најважнијим култур-

¹ Бранислав Ђ. Нушић: *О Јовану Стерији Поповићу*. Политика, Београд, 1933, бр. 9206, стр. 5.

² Бранислав Нушић: *Разлика између жена и новина*. Политика, 5. август 1928.

³ Бранислав Нушић: *Усмено новинарство претходи писаној речи*. Политика, XXXII/1936, бр.9971, стр. 9.

⁴ Бранислав Нушић: *Културни тесџаменџ*. 5. децембар 1937. *Наша стварност*, 1938, бр. 13–14, стр. 23–24.

ним питањима. Сем тога, млада култура као и млада биљка за свој развитак и процват тражи атмосферу зрачнију но што је ова коју јој наше поднебље нуди. Под нашим, тако често мутним поднебљем, млада се биљка не може да развије у стабло, нити да да пуну цваст, као што ни духовно стваралаштво не може доћи до пуног изражаја, те с тога многа реч остаје недоречена, многа мисао неисказана, многи ток пресушује на самом извору своје или бар не даје све изобиље своје духовне моћи.

Ма колико снажан духом, појединац није кадар ни својим напорима, ни

евентуалном својим личним успесима да измени ове прилике; тек удружене све духовне моћи, једном заједничком и истрајном акцијом, моћи ће културним прегнућима да прошире духовне вредности у нашој средини и моћи ће да им обезбеде значај који оне имају у развиту једног културног младог друштва.“

Кратко подсећање на само поједине Нушићеве мисли јавно изговорене, и данас актуелне, опомињу да смо далеко од ведрога поднебља под којим духовно стваралаштво је немоћно, и много речи остаје недоречено. А ми се питамо: „Докле?“

Срећан Вам рођендан драги, Ага

